

АРХІТЕКТУРА

УДК 347.782:003.6.079

**СУПЕРГРАФІКА: ПОТЕНЦІАЛ РІЗНОВИДІВ ВУЛИЧНОГО МИСТЕЦТВА В
СУЧАСНІЙ АРХІТЕКТУРІ**

П. С. Ганін, С. А. Віюк

студенти 3 курсу, груп А-31 та А-32, навчально-науковий інститут будівництва та
архітектури

Науковий керівник – доцент О. В. Чернюшок

*Національний університет водного господарства та природокористування,
м. Рівне, Україна*

У даній статті розглянуто різновид прикладної графіки, яка набула поширення в урбаністичній архітектурі періоду постмодернізму. Розглянуто історію виникнення, приклади використання та різновиди суперграфіки. Проведено аналіз сприйняття глядачем та впливу на середовище.

Ключові слова: графіка, суперграфіка, синтез, стріт-арт, композиція, простір, сграфіто, трафарет.

В данной статье рассмотрено разнообразие прикладной графики, получившее распространение в урбанистической архитектуре периода постмодернизма. Рассмотрена история возникновения, примеры использования и разновидности суперграфики. Проведен анализ восприятия зрителем и влияния на среду

Ключевые слова: графика, суперграфика, синтез, стрит-арт, композиция, пространство, сграфито, трафарет.

This article discusses a variety of applied graphics, that extended in the urban architecture in the postmodernism era. The history of occurrence, examples of application and variety of supergraphics are also examined. Author carries out an analysis of viewer perception and observes environmental impact.

Keywords: graphics, supergraphics, synthesis, street art, composition, space, sgraffito, stencil.

Дизайн міського середовища розглядається як проектно-художній синтез дизайну з архітектурою, містобудуванням та пластичними і образотворчими мистецтвами. Цей синтез відбувається при організації предметно-просторового середовища міста на різних рівнях – починаючи від окремих форм предметного наповнення міських просторів, архітектурних об'єктів що формують ці простори, а також і на рівні організації цих просторових структур і міста в цілому[1].

Метою даної статті є демонстрація потенціалу різновидів суперграфіки для збагачення сучасних архітектурних форм та дизайну інтер'єрів.

Суперграфіка. Це зображення, художні рішення або кольорові орнаменти, які наносяться на будь-які об'ємні об'єкти в оточуючому просторі, в тому числі фасади будівель та споруд, різноманітні транспортні засоби. На відміну від класичного монументального розпису суперграфіка не пов'язана з тектонікою фасадів будівель, вона покликана створювати контрпункт, збагачуючи геометричні об'єми несподіваним контрастом плям та ліній[2].

Технологія суперграфіки – ефективний спосіб оновлення старих та сірих типових фасадів в районах масової забудови. Сам термін «суперграфіка» ввів в 1970-х роках

американський архітектор Чарльз Мур (рис. 1). Він підкреслював, що вона утверджується як художній засіб не зоровим руйнуванням реальної геометрії форм, а створенням на їх основі композиційної цілісності[3].



Рис. 1



Рис. 2



Рис. 3

Свого роду каталізатором процесу впровадження проектних методів суперграфіки в архітектуру міста стали пішохідні вулиці, що одержали широке поширення в післявоєнній Європі. Пішохідні вулиці розглядались, як свого роду ідеальне місто ХХ століття. Упорядковані з цінною історико-архітектурною забудовою, інформаційно і функціонально насичені вони задавали високу планку рівнем комфортності міських просторів [4]. Суперграфіка тут стала своєрідним образним засобом підвищення художніх якостей архітектурних фасадів малоцінної забудови та декорування глухих торців будівель, підпірних стінок та огорож.

Наприкінці ХХ століття на пішохідних вулицях з'явився новий вид декоративно-прикладного та монументального мистецтва – стріт-арт, витвори якого в обмежених умовах міських вулиць історичного центру носили камерний характер і були розраховані на сприйняття пішохода з ближніх дистанцій. Головним завданням стріт-арту (англ. street-art – вуличне мистецтво) стала «інтеграція» різних форм образотворчого мистецтва в вуличний простір. Графічні та живописні зображення тут наносяться на форму об'єкта, перетворюючи її – збагачуючи, розвиваючи, змінюючи, а при необхідності і руйнуючи[5].

Основоположниками стріт-арту вважаються Америка і Франція. Американський стріт-арт зародився ще в 1950-60-х роках в місті Філадельфії у вигляді художньої течії «графіті». Французький стріт-арт з'явився значно пізніше, в 1980-х рр. Але ще задовго до цього, в середині 1960-х, у Франції відбувалися паралельно з Америкою свої процеси, так чи інакше пов'язані з самовираженням художників. Особливістю французького стріт-арту є те, що практично всі «вуличні художники» тут мали вищу архітектурну освіту. Тому для французького стріт-арту характерним є філософський підхід в самовираженні художників[6].

У ХХ столітті суперграфіка зобов'язана своїм становленням різним творчим напрямкам в живописі, дизайні, архітектурі. З одного боку – жорстко геометрична тенденція – група «Де Стил» - К.Малевич, Б.Таут, Я.Чернихів, з іншого – абстрактно-лірична, що зародилася в пуантелістів і підхоплена футуристами, знайшла своє вираження у творчості А.Гауді, В.Кандинського, П.Клеє, Г.Арпа. Цей художній досвід підготував ґрунт для зародження і розвитку оптичного – В.Вазарелі, Ю.Райлі, «група №1» та кінетичного мистецтва – Д.Р.Сото, які з'явилися передтечею сучасної суперграфіки. Художньо-формальні прийоми оптико-кінетичного руху володіли багатими ресурсами. Суперграфіка легко реалізувала їх у дизайні та архітектурі, що пояснюється необразотворчістю і просторовим структуруванням на основі модульності, властивим цим сферам творчості, що створює предметно-просторове середовище.

Віктор Вазареллі (1908-1997), французький художник (рис. 2) та теоретик мистецтва, основоположник оп-арту [7]. Оптичне мистецтво – мистецтво зорових ілюзій, що опирається на особливості візуального сприйняття площинних та просторових фігур. В основі цього напрямку живопису лежить оптичний феномен, дозволяючий постійно тримати око в напрузі, заснований на взаємозв'язку фону та фігур, простору та площинності.

Його рання чорно-біла графіка заснована на оптичних ефектах переливання абстрактних форм та узорів у фігурні та навпаки (рис. 3).

В 1950-ті роки Вазареллі почав надавати своїм образам і реальну пластичну трьохвимірність, створюючи рельєфні кольорові композиції. В будь-якому випадку більше всього його цікавила чисто ілюзорна пластика, оптичний «третій світ». З 1960-го року пластичний алфавіт Вазареллі збагатився кольором (рис. 4).

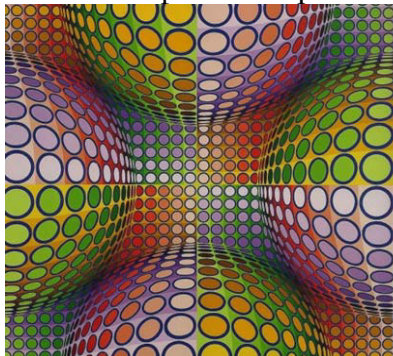


Рис. 4

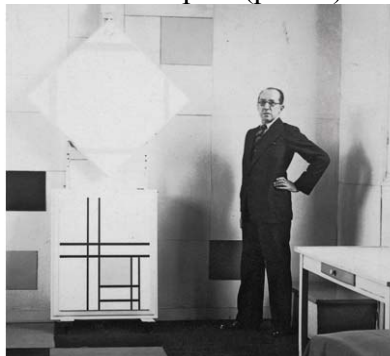


Рис. 5

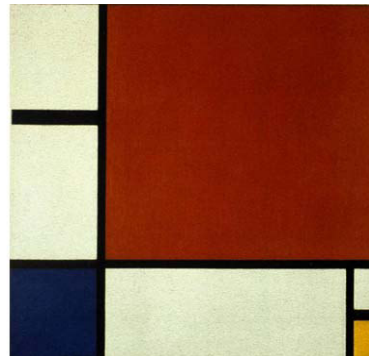


Рис. 6

Піт Мондріан (1872-1944), нідерландський художник (рис. 5), який одночасно з Кандинським та Малевичем поклав початок абстрактному живопису [8]. Мондріан – творець так званого геометричного абстракціонізму. Його перші роботи були написані в реалістичному стилі.

В 1911 він познайомився з кубістами. Їх творчість почала виявляти значний вплив на формування молодого художника. Незабаром Мондріан відмовився в своїх картинах від найменших натяків на сюжет, атмосферу, моделювання та просторову глибину і поступово свідомо обмежував виразні засоби (рис. 6).

Суперграфіка вносить активне, динамічне начало в статичне, звичне для людини – простір, зорво перетворює його. Створюючи суперграфічну композицію за допомогою кольору, елементи міського середовища вичленяються з оточення, зливаються з пов'язаними площинами, в єдине ціле ув'язуються стіни, стеля та підлога (рис. 7).

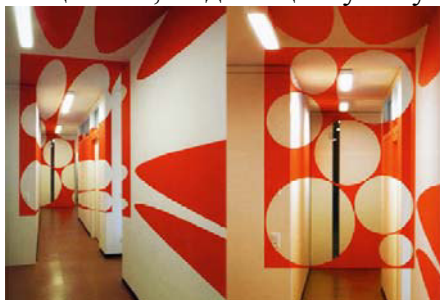


Рис. 7



Рис. 8



Рис. 9

Сьогодні вуличне мистецтво набуває все більшого поширення. Виникають нові форми стріт-арту. Серед них: mural art (рис. 8), sgraffito (рис. 9), sticker artprint, spray art (рис. 10), street painting (рис. 11), stencilart (рис. 12), yarn bombing та ін. Назви багатьох з цих видів стріт-арту походять від техніки виконання творів вуличного мистецтва.



Рис. 10



Рис. 11



Рис. 12

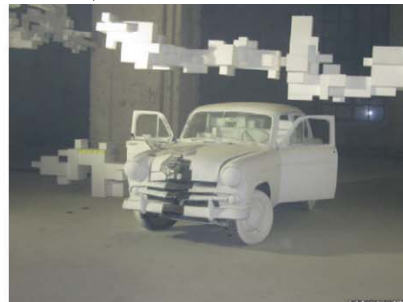


Рис. 13

Стріт-арт не існує у вакуумі, навпаки, має істотний резонанс у суспільстві, викликає жваве зацікавлення засобів масової інформації, є своєрідним духом часу, певною мірою свіжим і демократичним явищем [9]. Більше того, в просторі, умовно кажучи, галерейному відчуває потребу й сама стріт-арт спільнота – як у певному додатковому комунікативному плацдармі.

Відтак питання про доцільність стріт-мистецтва в галерейному просторі має лише стверджувальну відповідь. Хоча тут таїться парадокс, який полягає в неможливості експонування стріт-арту в галереї, адже вирваний зі своїх «онтологічних» рамок вуличний артефакт перестає бути вуличним, щойно його помістять до галереї. Проте й не перестає бути актом мистецтва, якщо він був таким до того (рис. 13).

Тому головна проблема виставкових проєктів, пов'язаних зі стріт-артом - це пошук адекватних і грамотно артикульованих способів презентації явища в іншому просторі. Пошук містка між галасом вулиці й тишею галереї.

В Україні субкультура графіті-райтингу існує від середини 90-х. І лише від 2006 року стріт-арт з'явився окремим пунктом в програмі українського сучасного арт-процесу. Україна є привабливим місцем для європейських вуличних художників з огляду на некримінальний статус графіті та великої кількості місць, придатних для малювання. Українських художників регулярно запрошують за кордон західні інституції.

В Україні існує багато прикладів суперграфіки. Наприклад в Києві, на Оболоні (рис. 14), знаходиться цікава котельня, стіни якої розмальовані київськими краєвидами. На Великій Васильківській (рис. 15), на стіні невеликої будівлі знаходиться яскраве графіті із зображенням мавпочки і чоловіка в коричневому костюмі. Є на Андріївському узвозі (рис. 16) художня галерея, фасадна стіна якої повністю оздоблена химерами. Яскравий приклад настінного живопису – мозаїка на тильній стіні будівлі Музею західного і східного мистецтва ім. Богдана та Варвари Ханенків на вул. Терещенківській.



Рис. 14



Рис. 15



Рис. 16

Суперграфіка вносить активне, динамічне начало в статичне, звичне для людини – простір, зорозово перетворює його. Створюючи суперграфічну композицію за допомогою кольору, елементи, обладнання або меблі виділяються з оточення, зливаються з пов'язаними площинами, в єдине ціле ув'язуються стіни, стеля та підлога.

1. Михайлов, С.М. Основы дизайна : учебник для вузов / С.М. Михайлов, А.С. Михайлова – Казань : «Дизайн-квартал», 2008. – 270 с.
2. Учебно-методический комплекс Б2.В5 «СУПЕРГРАФИКА» [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.textedu.ru/docs/388/index-10888182-.html>.
3. Стрит-арт как искусствоведческая проблема. [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://shmandercheizer.livejournal.com/20232.html>.
4. Cornbread, King of the Philly walls. [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://therethere.com/blog/2011/cornbread-king-of-the-walls>.
5. Центр Современных искусств. Александр Фарто [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://art-center.by/blog/aleksandr_farto.html.
6. Крутой стрит-арт: ожившие улицы [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.adme.ru/hudozhniki-i-art-proekty/krutoj-strit-art-ozhivshie-ulicy-318455>.
7. Вазарели, Виктор. [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://www.krugosvet.ru/enc/kultura_i_obrazovanie/izobrazitelnoe_iskusstvo/VAZARELI_VIKTOR.html.
8. Мондриан Пит. [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://www.krugosvet.ru/enc/kultura_i_obrazovanie/izobrazitelnoe_iskusstvo/MONDRIAN_PIT.html.
9. Стріт-арт – як колода в оці вітчизняних інституцій. [Електронний ресурс] - 18.10.2010. – Режим доступу: <http://artukraine.com.ua/ukr/a/strit-art-kak-brevno-v-glazu-otechestvennyh-instituticy/#.VWIn26iBXCb>.